

10 יוני 2024
ד' סיון תשפ"ד

**חיסכון ארוך-טווח לכל ילד וילדה¹
דוח הביטוח הלאומי לשנת 2023**

הקדמה

בינואר 2017 השיקו משרד האוצר וביטוח לאומי תוכנית חיסכון לטווח ארוך שנועדה להבטיח לכל ילדי וילדות ישראל חיסכון שישמש אותם בהגיעם לגיל 18 או 21 ויעזור להם בתחילת דרכם כבוגרים. התוכנית היא המשך של יוזמות שבהם היה מעורב הביטוח הלאומי.

במסגרת התוכנית המדינה מפקידה מדי חודש (נכון ל-2023), נוסף על קצבת הילדים, 55 ₪² (להלן "הפקדת בסיס") בתוכניות חיסכון או בקופת גמל - על-פי בחירתם של ההורים. ההורים זכאים להפקיד סכום נוסף של 55 ₪² מכספי קצבת הילדים שהם זכאים לה, ובכך להכפיל את סכום ההפקדה החודשית לחיסכון (להלן "הפקדה נוספת"). ההפקדה הנוספת מופחתת מקצבת הילדים המשולמת להורים בעבור הילד.

בשנת 2016 נערך מכרז לבחירת גופים פיננסיים כמנהלי הכספים של התוכנית. נבחרו בו 22 גופים פיננסיים - 9 בנקים ו-13 קופות גמל - ולאחר שקופה אחת ביקשה לבטל את השתתפותה נותרו 12 קופות גמל. באוקטובר 2021 התמזגו שני זוגות של קופות גמל: הלמן אלדובי עם הפניקס פנסיה וגמל (לשעבר אקסלנס) ופסגות עם הראל, וכל ההפקדות והמענקים הועברו לקופות החדשות. בעבור ניהול כספי החיסכון הביטוח הלאומי משלם לבנקים דמי תפעול של 6 אג' לכל שורת דיווח ולקופות הגמל דמי ניהול בשיעור של 0.23% לשנה מהכספים הצבורים בקופות.

להפקדת התשלומים החודשיים יש כאמור שתי אפשרויות - בנקים או קופות גמל. מי שבחרו בקופת גמל (ההורים או הילד אם מלאו לו 18) יכולים במהלך השנים לנייד את הכספים בין הקופות השונות או בין מסלולי ההשקעה באותה קופה, אך אינם יכולים לעבור לחיסכון בבנק. מי שבחרו בבנק יכולים לעבור בין מסלולי חיסכון שונים באותו בנק (בתנאי שבחרו בתחנת יציאה אחת לחמש שנים), אך לא בין הבנקים השונים וגם לא לקופת גמל.

בהתאם לחוק, הזכאות לחיסכון היא לילדים שטרם מלאו להם 18 שנים במאי 2015. מאחר וכפי שיפורט בהמשך תחילת פתיחת הקופות נעשתה בינואר 2017, הרי שעבור תקופה של עשרים החודשים בין 5/2015 ל-12/2016 ("תקופת הרטרו"), הסכום הכולל עבור זכאות מלאה לכל ילד עמד על 1,000 ₪ אותם המדינה השלימה בתוכניות החיסכון של ילדים אלה.

¹ הדוח הוכן בידי לירז אביטון, עדיאל גוטשל וגבריאלה היילברון ממינהל המחקר והתכנון של הביטוח הלאומי. תודה לציון מזרחי ממינהל הגמלאות על שיתוף הפעולה הפורה.

² בתחילת התוכנית הסכום היה 50 ₪.

ב-2023 הופקד לתוכניות החיסכון סך של 3.32 מיליארד ₪, סכום זה כולל תשלומים שוטפים כאמור לעיל ותשלומים נוספים ע"י ההורים. בסך הכול הועברו מאז פתיחת התוכנית 20.4 מיליארד ₪ לתוכניות החיסכון.

הדוח הנוכחי סוקר נתונים עיקריים על תכנית חיסכון ארוך טווח לילדים, כפי שדווחו לביטוח הלאומי על ידי הבנקים וקופות הגמל (מעודכן לדצמבר 2023), ומציג מידע כולל על חסכוניות שנפתחו במהלך שנות הפעלת התכנית ופירוט על החסכוניות שנפתחו בשנת 2023.

ממצאי התוכנית

1. תכניות החיסכון הפעילות בתום שנת 2023

- בסוף 2023 דווח על 3,733,988 חסכוניות - 3,567,195 תכניות חסכון פעילות ו-116,793 תכניות שאינן פעילות.
- במהלך 2023 115,893 תכניות חיסכון נפדו במלואן ו-1,224 בחלקן וסך הפדיון שלהן היה 679 מיליון ₪.
- 739,090 מהתוכניות הפעילות בסוף 2023 (21%) התנהלו בבנקים ו-2,828,105 (79%) בקופות גמל.
- מכלל החסכוניות שדווחו על ידי גופי ההשקעות ב-2023 (3,733,988 חסכוניות), ב-2,058,817 (55%) נבחר מסלול החיסכון על-ידי ההורים וב-1,242,286 (33%) על-ידי הביטוח הלאומי משום שההורים לא בחרו במסלול השקעה. ב-12% מהתוכניות (432,885) גופי ההשקעות לא פרטו מיהו הגורם שבחר את מסלול ההשקעה (ביטוח לאומי או ההורה), כנראה כתוצאה מניוד החסכוניות ומיזוג בין גופי השקעות במהלך השנים. החל בינואר 2020 הכללים לבחירת מסלול ההשקעה למי שהוריו לא בחרו מסלול: לילד הראשון קופת גמל בסיכון נמוך ומהילד השני בנק או קופת גמל (לפי הבחירה הקודמת של ההורים)³. החל בדצמבר 2022 עודכן מסלול ברירת המחדל לילד שהוריו לא בחרו מסלול: עבור הילד הראשון ברירת המחדל תהיה באחת מקופות הגמל במסלול סיכון מוגבר, ומהילד השני יהיה המסלול דומה למסלול בו מנוהל החיסכון של הילד שנולד לפניו.
- לפי עיבוד נתונים מיוחד של מינהל המחקר והתכנון בביטוח לאומי, שיעור בחירת מסלול ההשקעה על ידי ההורים מתחילת התכנית ועד סוף 2023 עבור 4.3 מיליון ילדים (שנולדו עד יוני 2023), כולל בתוכניות שנפדו, עומד על 59%. ב-179.5 אלף תוכניות שנפתחו ב-12 חודשים בהן הסתיימה תקופת הבחירה (יולי 2022 עד יוני 2023) עומד על 52%.
- ב-3,332,276 תוכניות היתה הפקדה ב-2023. ב-57% מתוכן (1,903,936) ההורים בחרו בהפקדה נוספת של 55 ₪.

³ עד ינואר 2017 נבחרו להפקדת התשלום קופת גמל מקרית (לילדים וילדות עד גיל 14) או הבנק שבו משולמת הקצבה (לבני/בנות 15-18). מינואר 2017 ועד דצמבר 2019 נבחרו בנק – למי שבחרו כך לילד הקודם (אותו הבנק) – ולכל השאר קופת גמל בסיכון נמוך.

- התפלגות החסכונות שהיו פעילים בתום 2023 בחלוקה לבנקים וקופות גמל:
○ בבנקים (בסדר אלפביתי):

הבנק	מספר החסכונות	אחוז מכלל החסכונות
אוצר החייל	19,217	2.6%
דיסקונט	66,829	9.0%
הבינלאומי	28,648	3.9%
הפועלים	298,281	40.4%
יהב	27,073	3.7%
לאומי	150,302	20.3%
מזרחי	52,147	7.1%
מסד	17,344	2.3%
מרכנתיל	79,249	10.7%
סך הכול	739,090	100%

- בקופות גמל (בסדר אלפביתי):

קופת הגמל*	מספר החסכונות	אחוז מכלל החסכונות
אינפנייטי	113,647	4.0%
אלטשולר שחם	981,557	34.7%
אנליסט	175,368	6.2%
הפניקס פנסיה וגמל	221,978	7.8%
הראל	645,774	22.8%
מגדל	134,030	4.7%
מור (אינטרגמל)	135,550	4.8%
מיטב	184,933	6.5%
מנורה מבטחים	148,083	5.2%
קל גמל	87,185	3.1%
סך הכול	2,828,105	100.0%

* באוקטובר 2021 התמזגה הלמן אלדובי עם הפניקס פנסיה וגמל (לשעבר אקסלנס) ופסגות עם הראל.

2. הפקדות ורווח מתחילת התוכנית

- מינואר 2017 עד סוף 2023 הועברו לתוכניות החיסכון (כולל מה שנפדה) כספים בסכום כולל של **20.424 מיליארד** ₪ - 14.631 מיליארד ₪ (72%) הופקדו על-ידי הביטוח הלאומי (הפקדת בסיס) ו-5.793 מיליארד ₪ (28%) הופקדו במסגרת **ההפקדה הנוספת** של ההורים המופחתת מקצבת ילדים.
- הרווח הכולל מההפקדות בבנקים ובקופות הגמל מהפעלת התוכנית שדווח בסוף 2023 הסתכם ב-**1.915 מיליארד** ₪.

- סכומי ההפקדות והרווח שדווחו בסוף 2023 בחלוקה לבנקים וקופות גמל:

○ בבנקים (בסדר אלפביתי)

שם הבנק	הפקדות ביטוח לאומי (מיליון ₪)	הפקדות הורה (מיליון ₪)	רווח כולל (מיליון ₪)
אוצר החייל	74.0	33.9	8.2
דיסקונט	290.5	130.3	33.1
הבינלאומי	111.8	43.4	11.7
הפועלים	1,260.7	513.0	162.4
יהב	120.1	64.3	1.7
לאומי	656.6	286.0	69.1
מזרחי	241.8	92.7	27.2
מסד	69.3	31.6	7.9
מרכנתיל	362.6	115.4	41.3
סך הכול	3,187.6	1,310.5	362.6

○ בקופות גמל (בסדר אלפביתי)

קופת הגמל*	הפקדות ביטוח לאומי (מיליון ₪)	הפקדות הורים (מיליון ₪)	רווח כולל (מיליון ₪)
אינפיניטי	396.3	70.1	66.1
אלטשולר שחם	4,131.3	2,420.6	226.7
אנליסט	620.2	221.8	177.9
הפניקס פנסיה וגמל	892.2	197.9	118.4
הראל	2,705.6	888.1	514.1
מגדל	531.0	134.4	88.7
מור (אינטרגמל)	509.2	106.6	70.0
מיטב	738.2	243.9	161.0
מנורה מבטחים	580.6	166.1	95.0
קל גמל	338.6	33.0	35.0
סך הכול	11,443.1	4,482.5	1,552.9

* באוקטובר 2021 התמזגה הלמן אלדובי עם הפניקס פנסיה וגמל (לשעבר אקסלנס) ופסגות עם הראל.

3. מענקים ששולמו ב-2023

- ל- 182,267 מן הילדים מלאו 3 שנים במהלך 2023 והופקדו בעבור מענקי גיל 3 בסכום כולל של כ-50.1 מיליון ₪ (סכום המענק 275 ₪).
- ל- 149,848 מן הילדים מלאו 18 במהלך 2023 והופקדו בעבור מענקי גיל 18 בסכום כולל של כ-82.4 מיליון ₪ (סכום המענק 550 ₪).
- ל- 94,712 מן הילדים מלאו 21 במהלך 2023 והופקדו בעבור מענקי גיל 21 (מי שלא פדו את הכספים בגיל 18) בסכום כולל של כ-52.1 מיליון ₪ (סכום המענק 550 ₪).

4. תוכניות החיסכון שנפתחו ב-2023

- בשנת 2023 הועברו לתוכניות החיסכון שנפתחו באותה שנה כספים בסכום כולל של כ-153.5 מיליון ₪, 122.6 מיליון ₪ בהם הופקדו על-ידי הביטוח הלאומי (הפקדת בסיס) ו-30.9 מיליון ₪ הופקדו במסגרת ההפקדה הנוספת של ההורים המופחתת מקצבת ילדים.
- בניגוד לשנה קודמת בה היו הפסדים בקופות הגמל שנפתחו ב-2022, בחסכוניות שנפתחו בקופות הגמל ב-2023 חל רווח שהסתכם בכ-8 מיליון ₪. בהפקדות בבנקים היה רווח שהסתכם בכ-260 אלף ₪.
- בשנת 2023 נפתחו תוכניות חיסכון בעבור 196,291 ילדים, 108,463 מהם נולדו במהלך השנה. 13% מהחסכוניות נפתחו בבנקים ו-87% בקופות גמל.
- ב-2023 נולדו 180,473 ילדים⁴ ועד תום השנה נפתחו 108,463 תוכניות בעבור ילדים אלה, לשאר הילדים עדיין לא נבחרו תוכניות משום שחודשי הבחירה של ילדי המחצית השנייה של השנה עדיין לא הסתיימו. ל-70,928 מן הילדים שעבורם נפתחה תוכנית חסכון (65%) הוריהם בחרו מסלול השקעה ול-37,535 (כ-35%) נבחר מסלול ההשקעה לפי ברירת המחדל על ידי הביטוח הלאומי, שיעור דומה לזה שנמצא בשנים קודמות.
- מ-37,535 ילדים שהוריהם לא בחרו בעבורם תוכנית, 7,140 (19%) הם ראשוניים במשפחה, ו-30,395 ילדים (81%) הם שניים ואילך – ולהם נבחר בנק או קופת גמל לפי בחירת הוריהם לילד או ילדים קודמים. משמעות הדבר שלאף אחד מן הילדים הללו לא נעשתה הפקדה נוספת של 55 ₪.
- מ-70,928 הילדים שנולדו ב-2023 ושהוריהם בחרו בעבורם תוכנית, כ-34% הם ילדים ראשוניים ו-66% ילדים שניים או יותר.
- לילדים הראשוניים במשפחה שנולדו ב-2023 ונפתחה בעבורם תוכנית חסכון, ל-77% בהם נבחרה תוכנית חסכון ע"י ההורים בעוד שבקרב הילדים השניים ואילך במשפחה ל-61% נבחרה תוכנית חסכון ע"י ההורים.

⁴ מקור הנתון מינהל המחקר והתכנון בביטוח לאומי: מספר הילדים שנולדו בשנת 2023 לתושבים לפי חוק הביטוח הלאומי.

לסיכום, מינואר 2017 עד סוף 2023 הועברו כספים בסכום כולל של 20.4 מיליארד ₪ - 22% בהם הופקדו בבנקים ו-78% בקופות גמל. במהלך 2023 בלבד הופקדו 3.32 מיליארד ₪ ובסוף השנה היו 3,567,195 תוכניות חיסכון פעילות. לפי הדיווח מגופי ההשקעה על חסכונות ב-2023 בכ-55% מהחסכונות ההורים בחרו את מסלול ההשקעה (וב-12% לא היה פירוט הגורם שבחר את מסלול ההשקעה). לפי עיבוד נתונים מיוחד של מנהל המחקר והתכנון בביטוח לאומי, שיעור בחירת מסלול ההשקעה על ידי ההורים בכלל התוכניות שנפתחו מתחילת התכנית (כולל אלו שנפדו) עבור 4.3 מיליון ילדים עומד על 59% (עד יוני 2023). ב-179.5 אלף תוכניות שנפתחו ב-12 חודשים בהן הסתיימה תקופת הבחירה (יולי 2022 עד יוני 2023) עומד על 52%. ב-1,903,936 (57%) מן התוכניות בהן הופקדו כספים ב-2023 הופקדו 55 ש"ח נוספים על ידי ההורים.

בשנת 2023 נולדו כ-180 אלף ילדים ולכ-108 אלף ילדים נפתחו תוכניות חיסכון עד סוף השנה. שיעור בחירת מסלול השקעה על ידי ההורים בתוכניות חיסכון אלו היה 65% (כ-71 אלף תוכניות מתוך כ-108 אלף תוכניות שנפתחו). אם עד תום תקופת הבחירה (אמצע 2024) לא יהיו עוד בחירות של הורים, שיעור הבחירה בתוכניות חיסכון לילדים שנולדו ב-2023 יהיה כ-39% (כ-71 אלף מתוך כ-180 אלף ילדים שנולדו ב-2023). שיעור זה צפוי לעלות משום שבעת כתיבת שורות אלה עדיין לא הסתיימה תקופת הבחירה לילידי המחצית השנייה של 2023. יש לציין ששיעורי הבחירה וההפקדה הנוספת ב-2023 דומים לשיעורים אלה בשנים 2018-2022.

בשנת 2023 שולמו כ-427 אלף מענקים לילדים שהגיעו לגיל 3, 18 ו-21 בסכום כולל של כ-184.6 מיליון ₪.

תוכנית חיסכון לכל ילד, היא כאמור המשך של יוזמות בהן היה מעורב הביטוח הלאומי שהתמקדו בין היתר בעידוד חיסכון למשפחות מעוטות הכנסה באמצעות הפקדה נוספת של הממשלה למשפחות אלה, כך שיגדילו את החיסכון לילדים. בדרך זו אפשר להגדיל משמעותית את גובה החיסכון לילדים במשפחות אלו ולצמצם את העוני של הילדים כשיגיעו לבגרות ולהגדיל את המוביליות החברתית כלכלית.